

הרב אליהו גרינצייג

מדיני נר חנוכה במחנה*

תנאי החיים בשדה על כל חלקיהן, הדירה השינה והאכילה, מעוררים שאלות הלכתיות שונות בנוגע לחיוב הדלקת נר חנוכה ומקום ההדלקה. להלן יתבאר איך ראוי לנהוג במקרים השונים.

- א. הנשואים שנשותיהם מדליקות נר חנוכה בביתם אינם צריכים להדליק¹. אם יש ספק שמא אין האשה נמצאת בבית, כגון שהולכת לבית הוריה וכדומה או כל ספק אחר שמא אינה מדליקה, צריך האיש להדליק במחנה בברכה², לפי התנאים שיבוארו בסעיפים דלהלן.
- ב. אותם שמדליקים עליהם בבית, אם הם רואים נר חנוכה קיימות דעות שונות בין הפוסקים אם עליהם לברך ברכת שעשה ניסים³, על כן מן הראוי שישתדלו לשמוע את הברכה מאחרים המדליקים ולצאת ידי חובה⁴.
- ג. לעניין ברכת שהחיינו להנ"ל, מן הראוי לשמוע את הברכה מאחרים ולצאת ידי חובה. מי שלא שמע מאחרים ורוצה לברך בעצמו לא הפסיד, ויתכוון בברכה על הגעת זמן חנוכה⁵.
- ד. בחורים [רווקים] צריכים להדליק במקום שבו הם נמצאים⁶, אבל רק אם יש

* הלכות חנוכה לחיילי צה"ל שנכתבו בדיוק לפני חמישים שנה בשנת תשל"ד אחרי מלחמת יום הכיפורים ע"י הרב אליהו גרינצייג שליט"א עבור תלמידיו המגויסים, על גבי דפים עם לוגו של בית הספר הגבוה לטכנולוגיה ירושלים, הוא 'מכון לב'. **הנוסח הוגה ותוקן ע"י מרן הגרש"ז אורבך זצ"ל**. כאן נוספו תיקוני לשון קלים ע"י העורך. התודה לבנו הרב יעקב גרינצייג שהעביר את הדברים למערכת 'המעין'. רשימת הלכות מקבילה, שגם היא עברה את עיני הגרש"ז זצ"ל, נכתבה באותם ימים ע"י הרב יעקב כ"ץ שליט"א עבור תלמידי ישיבת הכותל המגויסים, והיא פורסמה בימים אלו בירחון 'האוצר' גיליון פד [כסלו תשפ"ד] עמ' כב ואילך.

- 1 משנה ברורה ס' תרעד ס"ק ב.
- 2 שם. וכל שידוע שאשתו נמצאת בבית, וכן מכיר בה שידעת את הדין שצריך להדליק נרות חנוכה, אין צריך לחשוש שמא אינה מדליקה, עיי"ש בשער הציון בשם תרומת הדשן סימן קא.
- 3 ס' תרעו סע' ג, ובנו"כ שם.
- 4 עיי"ש במשנ"ב ס"ק ה. ומדברי הגר"א משמע דמברכין, וכ"כ בספר פסקי הגר"א.
- 5 עיין שער הציון ס' תרעו ס"ק ג בשם המאירי ופוסקים. ומ"מ אין הדבר ברור, ואחרונים האריכו. ויש לסמוך על הפוסקים ולברך במקום שא"א לצאת ע"י אחרים (וראה שד"ח מערכת חנוכה ס' ט).
- 6 ס' תרעו סעיף א. [מסתמא הכוונה לרווקים אשכנזים שמדליקים בעצמם ולא יוצאים ידי חובה בהדלקה בביתם. הערת עורך.]

- להם תנאי מגורים בצורת בית⁷, כגון אוהלים שגובהם לפחות עשרה טפחים, או כלי רכב סגורים כמו טנקים וכדומה שיש להם גג⁸.
- ה. גם אם הם ישנים במקומות הנ"ל מן הראוי בימי החנוכה גם לאכול שם פעמיים ביום, ועכ"פ אם אין⁹ ישנים שם אלא על פני השדה, צריך לפחות לאכול שם כנ"ל כדי שע"י כך ייקבע שם מקום המגורים. וכן אם אוכלים בחדר אוכל משותף יש להדליק שם [בחדר האוכל].
- ו. אף בזמן נסיעה אפשר להדליק¹⁰.
- ז. כלי רכב פתוחים, היינו שאין להם כיסוי לגג, נראה שאי אפשר לקבוע שם את הדירה לעניין נר חנוכה¹¹, ועל אחת כמה וכמה למי שנמצא בשדה הפתוח ושם ישן¹² ואוכל. נראה כי באופן זה צריך להוציא אותם ידי חובה בביתם¹³, ומכל מקום ידליקו גם הם בלי ברכה במקום שהם נמצאים¹⁴. וזה רק כשהם נמצאים בתוך כלי רכב, אבל בלאו הכי לא ידליקו כלל¹⁵.
- ח. לעניין ברכות שעשה ניסים ושהיינו, יעשו כמבואר לעיל בסעיפים ב-ג.
- ט. יש להיזהר שלא להדליק את נרות החנוכה במקום רוח. אם באה רוח וכיבתה את הנרות יחזרו להדליק בלי ברכה¹⁶.
- י. מן הראוי להדליק את הנרות בתוך כלי, ולא להדביקם על גבי כלי הרכב וכדומה¹⁷.

7 עיין רש"י שבת כג, א ד"ה הרואה, וכן בתוס' סוכה מו, א.

8 עיין שו"ת מהרש"ם ח"ד סי' קמו. ונראה שאוהלים נמוכים וקטנים אין עליהם שם בית ודירה, אבל נראה שאין צריך ד' אמות על ד' אמות לעניין זה.

9 עיין היטב בס'י' תרעז סעיף א ובנו"כ שם. ועיין במשנ"ב ס"ק יב.

10 שו"ת מהרש"ם הנ"ל.

11 שו"ת מהרש"ם הנ"ל.

12 תוס' סוכה הנ"ל.

13 י"ל דבאופן זה לא בטל מהם דירתם בביתם הקבוע, ואפשר להוציאם שם ידי חובה (ועי' ברמב"ם הל' חנוכה פרק ד, דמשמע מלשונו שלא רק באשתו אמרו שמוציאה אותו ידי חובה בבית, אלא בכל בני הבית יש לומר כן).

14 דמ"מ אין הלכה זאת ברורה, ואולי לפי תנאי הזמן הרי זה מקום דירה קבוע.

15 תוס' סוכה שם.

16 מג"א וט"ז סו"ס תרעג.

17 שו"ת אבני נזר או"ח סי' תק.

- יא. הגרים ביחד, או שאוכלים ביחד בחדר אוכל אחד, יכולים להשתתף כולם ולהדליק ביחד, ויעמדו כולם בשעת הדלקה לשמוע את הברכות¹⁸.
- יב. אם מפאת סיבות ביטחוניות אין אפשרות להדליק אפילו נר אחד, בכל יום, שידלק לפחות למשך חצי שעה משקיעת החמה, ידליק בלי ברכה¹⁹.
- יג. אם אי אפשר להדליק בחוץ בגלל הרוח או מסיבות ביטחון, יש להדליק בפנים ויוצאים ידי חובה²⁰ (וכמובן שצריך להיזהר לא להדליק נרות בכל מקום שהדלקת אש אסורה מסיבות בטיחות).
- יד. אם לא נתאפשרה ההדלקה בזמנה, ולא היה במקום מי שיכול להדליק ולהוציא אותו ידי חובה, הולך ומדליק כל הלילה בברכה אם יש עוד אחרים הרואים את הנרות. אם אין רואים ידליק בלא ברכה, אכן אם רוצה לברך אין מוחין בידו²¹.
- טו. כל אלו שאינם מדליקים במחנה משום שמדליקים עליהם בביתם, צריכים מכל מקום להדליק במחנה בלי ברכה מפני החשד, ודווקא אם יש להם בית מתאים להדליק בו במבואר בסעיף ד (וראה בשו"ע סי' תרעז סע' א ובמשנ"ב ס"ק ה). ואע"פ שידוע שכולם כאן אורחים, מ"מ כיון שהבחורים מדליקים יבואו לחשוד בנשואים שלא הדליקו, שאין הכל יודעים שהם נשואים, וכמ"ש בשו"ת מהרי"ל סי' קמה, ועיין משנ"ב ס"ק ז. ועכ"פ אין להם לברך, כמבואר (משנ"ב שם ס"ק ח. וגם ברכת שעשה ניסים אין לברך על נרות אלו דשמא אין אלו נרות חנוכה. ועיין בפרי חדש סי' תרעז. וצ"ע בשו"ת מהרש"ל סימן פה ובמשנ"ב בסוף ס"ק ז).

18 כדין אכסנאי בראש סי' תרעז שמששתתף בפרוטה עם בעה"ב, עיי"ש.

19 עיין סי' תרעה סע' ב דצריך ליתן שמן בנר כשיעור חצי שעה, וע"כ כל שבהכרח יצטרכו לכבות את הנר לפני שידלק כשיעור לא קוימה המצוה כהלכתה. ומ"מ ידליק בלא ברכה, דיש פוסקים שסוברים דמתקיימת המצוה אע"פ שאין בה השיעור, עיי"ש במפרשים. וכאן י"ל עוד דבשעה שמדליק הרי יש בה שיעור והיא הודלקה כמצוה, ורק אח"כ יהיה אנוס על כיבויה, וצ"ע. וכן ע"י בפמ"ג במשבצות זהב סי' תרעג שפסק שמי שאין לו שמן כשיעור ידליק בלא ברכה. עיי"ש.

20 עיין סימן תרעא סע' ה, ובשעת הסכנה מניחו על שולחנו ודיו.

21 שו"ע סי' תרעב סע' ב ומשנ"ב שם ס"ק יא ושעה"צ ס"ק יז.